

Rokovnjači.

Historičen roman.

Spisal Josip Jurčič. *Pajčkarjev List z Kalpive*
mat. izd. 1855, str. 83.

Prvo poglavje.

Še pred desetimi leti je bilo veliko slišati od Rokovnjačev. To so bili prava nadloga deželci, ki so po malem beračevali, po malem krađli, in s silo jemali.

„Novice“ 1855, str. 83.

Leta 1810. početkom junija meseca je bil lep solnčen dan. V Kamniku je bil semenj. Po cesti, ki drži od Mengša do Kamnika, jezdil je dolg mož v pólu kmetskeje obleki iskrega konja, a štiri druge konje je poleg sebe in za soboj privezane gnal. Konji so bili, kakor se je na prvi hip videlo, različne starosti in vrednosti. Zato so trije hoteli bolj počasen korak vzdržavati, dva pak, in sicer tist, na katerem je bil jezdec in še drug sirec, bila sta mlajša in brzonoga. Tako je bil gonjač vedno prisiljen na desno in levo vleči in z vrbovo šibo priganjati, da niso počasnejši konji zaostajali in za svoje priveze vlekli. To je tudi izredno dobro znal, in čeravno je imel namestu sedla le sivosukneno kamižolo pod soboj, vzpenjal se je vendar na hrbtu svojega konja zdaj na to zdaj na ono stran, s svojo šibo udarjajoč po grivah, ali nazaj ali naprej obračajoč se s tako brezskrbnostjo in gotovostjo, da se je takoj poznalo: ta suhi mož, z dolzimi nogami, in dolzimi z usnjem obšitimi hlačami ter polhovo kapo na glavi, bil je vajej sedeža na konjskem hrbtu.

„Hej, to je Oblóski Tonček, kobilar in konjski mešetar,“ reče jeden izmeje kmetov, katere je konjar prijezdil na potu. „Od tega se včasí po ceni kupi, čudno po ceni; včasí pa ne dá k sebi. Dolgo ga uže nisem videl.“

„Pravijo, da hodi noter k Mažjarom na Ogersko po konje in jih goni daleč noter v Lahe. Jezdi pa, kadar ima pravo žival, da pride v štirih dneh iz Karlovca tjakaj v laško deželo. Še spi na konji, kadar najbolj dirja.“

Tako je pripovedoval drug kmet, ki ga je poznal. Drugi, ki ga niso poznali, izpraševali so in zvedeli še o kobilarji Obloškem Tončku, da je zdaj zabogatel, ker uže s petimi repi dirja po cesti, a nekaj je samo drugim kupcem mešetil.

V tem in podobnem razgovoru pridejo kmetje v Kamnik na semenj, na veliki trg. Semenj je bil majhen, ljudij malo, čas ni bil ugoden za velike shode. Vendar na glavnem trgu je bilo še prilično polno ljudij, kmetov in Kamniških meščanov, starih in mladih. Kajti razven prodajalcev in kupčevalcev, bilo je tu še nekaj družega videti, kar je zlasti mladino zanimalo.

Pred mestno hišo je namreč na vzvišenem kámenu stal na tako imenovanem sramotnem odru obsojenec, berač, ki so ga nekateri le z imenom Tomaž poznali, drugi ga pa sploh niso poznali. Kamen, na katerem stali je bil obsojenec jedno uro vsemu ljudstvu izpostavljen, bil je le dva črevlja od tal visok, takó, da se je na sramotnem odru izpostavljeni ravno lahko po celem trgu videl. Pred prsami je imel tablico, na katerej je bilo zapisano „tat“. Po tedanjem kazenskem zakonu je imel nepoboljšljiv zločinec tri dni za vrstjo po jedno uro tako na sramotni oder na javnem trgu izpostavljen biti, a berač Tomaž se je kazal denes prvi dan. Ker uže precej dolgo ni v Kamniku ta kazen rabila se, bilo je dovolj zijaľov.

Tudi kobilar je izpostavljenca uže od daleč zagledal tem lažje, ker je bil na konji, sam vzvišen nad drugo ljudstvo.

Ko pa jezdec bliže prijaha, in zločincea na sramotnem odru natančneje pogleda, bil bi oster opazovalec videl, da je njegovo sicer usnjato in nagubano lice stемnilo se. Hitro skoči s konja, vzame kamižolo pod pázuho, in vodi svojo živino za uzdo dalje. Na oglu pak prosi tam stoječega dečka, naj poprime za nekaj časa konje, da bode dobil groš. Sam pa pristopi bliže v tolpo mej ljudi, ki so stali gosto natlačeni okolo sramotnega odra in ki so neusmiljeno sodili in obirali izpostavljenega tatú, berača Tomaža.

„To je Rokovnjač, kaj staviš?“ dé prvi gledalec.

„Poglej ga v oči, ali ni tak kot levi razbojnik na Golgati?“ vpraša drugi.

„Ta bi svojega očeta obesil, ko bi ga za sodnika postavili,“ reče še drugi.

„Kaj?“ prigovarja tretji, krepek hribovec, „le dobro si ga oglejte; ali ni tak, da bi samemu hudiču pálico posodil, s katero bi potlej hudič kakovega svetnika udari!, ko bi se samega Boga udariti ne upal?“

In glasán smeh mej množico odgovarja tej robatej primeri. Ko so se vse oči obrnile tja, kjer je ta govornik stal, videl je naš konjar, da njega nihče ne opazuje. Z očmi je izpostavljenecu namignil, a takoj obrnil se in gledal po ljudéh, kakor da bi jih štel ali da bi nekaj premišljaj. Ko se nekoliko bliže prerije, ogrne svojo kamižolo, sname kučmo od polhovih kožic, skrivaj jo obrne, da je bila vsa druge barve, od črnega sukna, in jo zopet natákne. Precej je bil nekoliko drugačen človek.

Kakor zanj nalašče, oglasi se na trgu boben. Mestni birič je bobnal, da ima ljudstvu nekaj imenitnega povedati. Sicer je svoje stvari drugekrat priporočil pred mestno hišo, od tam kjer je denes tat stal. A zdaj ni mogel, ker je sramotni oder tam bil. Torej se je ustopil na nasprotni strani na usujarjev voz, ki je na semnji stal. Ljudje so precej pustili izpostavljenega tatú in so se zbirali okolo mestnega birača. Glasno in daleč razumljivo je ta naznanjal:

„Gospod Štefan Poljak, kateri gospodari na gradu Kolovci v imenu visokorodnega gospoda grofa Hohenwarta, in kateri je v našem okraji poglavar narodne garde, kakor jo je francoska vlada naredila, ukazal je vsem ljudém v Kamniku in daleč okolo Kamnika, v Mekinah, na Brdu, in v družih krajih, povedati, da dobi tist, kdor pové ali pokaže, kakó bi se na sled prišlo tatinskej in razbojniškej družbi Rokovnjaškej, od njega na Kolovci ali v Kamniku precej petnajst kron ali trideset goldinarjev, ali v cesarskem avstrijskem srebru, ali v francoskih frankih, kakor kdo hoče. Kamniški mestni sodnik pak, gospod Janez Gavrič, prideva iz svojega še toliko, tudi petnajst kron ali trideset goldinarjev v francoskih frankih.“

Ker je bila to jako zanimiva novica, ponavljal jo je birič dvakrat, in na konci jo je osolil s svojimi šaljivimi opombami.

Pa tudi meščanje in kmetje so začeli živ posvet. Naj prej so rešili vprašanje, kdo je ta gospod Poljak s Kolovca, da je gospoda Gavriča, Kamniškega mestnega sodnika zet, da njegovo hčer Reziko jemlje v zakon, skoro bode svatovanje.

Lep denar obetata, zet in tast! Dobro bi ga bilo zaslužiti, to je bilo občno mnenje. Ali nevarno je. Toliko let je uže, kar se je ta človeška ljuljka zasejala, ti Rokovnjači. Ali nihče ne ve, koliko jih je? Pa kje so Rokovnjači, kje jih je mogoče prijeti? Enkrat so, pravijo, v Jelóvici, enkrat v Udnem Borštu, enkrat v Črnem grabnu, enkrat v Jermanovih Vratih, enkrat v kamniških mestnih gozdih nad izvirom Bistrice. To so pa le taki kraji, kamor nihče ne more za njimi, kdor nema vseh tistih hudičevih pomočkov in urokov, katere imajo oni sami, ki znajo vedeževati in coprati. Gospoda lahko druge ljudi pošiljajo lovit in sledit jih. Gospoda naj gredo naprej nad Rokovnjače, bodo videli, kaj bodo opravili, dokler sami nemajo v žepu roke od tacega otroka, ki je iz materinega telesa izrezan, in ki posušena na brinjevem ognji Rokovnjače varuje, da se znajo nevidne narediti, kadar jim se najhuje godi. Zato se imenujejo Rokovnjači, ker imajo take otroške roke v mavhi soboj za veliko silo.

In ko so kmetje in meščanje tako govorili, raznese se mej njimi naglo kakor blisk novica, ki jih je mogla v njihovej veri o strahovitej Rokovnjaškej moči le potrditi.

Mestni uječarski čuvaj, ki je imel stražiti berača Tomaža, na sramotnem odru stoječega, pristopil je bil tudi dva koraka bliže k mestu, od oder je birič svoj razglas razkričaval. Saj je bil izpostavljeni tat, njegov čuvanec, na nogah in rokah z močnim motvozom zvezan, torej se ni mogel z mesta ganiti. Ali ko je čuvaj čez nekaj hipcev spet po svojem varovancu ozrl se, ni ga več bilo! Široki štirioglati kamen, ki je bil za sramotni oder, stal je tu, a prazen, nobenega berača Tomaža ni bilo na njem! Zginil je bil, kakor da bi se bil v zemljo udril. In nobeden človek ni videl, kedaj? Glej! Na tleh leži prerezana vrv, s katero je imel nogi zvezani. Tudi tablica, na katerej je bilo zapisano da je „tat“, ležala je odtrgana na tleh. Kam je bil zginil?

Brzo se mej ljudstvom po vsem trgu raznese vest: Tačas, ko je vse poslušalo, koliko gospod Kolovški oskrbnik Poljak in mestni sodec Gavrič obetata tistemu, ki Rokovnjače zasledi, rešili so ti isti Rokovnjači berača Tomaža, ki je gotovo jeden od njih!

In tak velik strah je vse ljudi obšel, da so se bledi kar mej soboj pogledovali, in sumjali drug drugzega, ali ni morda sosed tudi skriven Rokovnjač.

Hitro je stvar povelicala se. Čuvaj, ki je prej sam rekel, da ni nekaj trenutkov nič pazil, trdil je zdaj, ker se je za svojo kožo

bal, da se ni niti za jedno ped od kámena premeknil, temuč pred njegovimi odprtimi očmi je berača Tomaža s kamena zmanjkalo, nevidno kakor megle zmanjka na solnei, samo še bolj hitro. A ljudje so verjeli in od straha križali se.

„Rokovnjač je, opáljeno otroško roko ima pri sebi, nevidnega se zna narediti,“ dejali so in groza jih je bilo tako, da si nazadnje niso več upali glasno govoriti. Kajti kdo je vedel, da li ni Tomaž neviden v sredi mej njimi?

Kobilar Oblóski Tonček pak je sedel uže davno zopet na svojem konji, kamižolo je imel zopet zganjeno kot prej pod sedalom, kučma njegova je bila zopet siva polhóvka kakor prej, in ko je udaril po najbolj lenem konji, da bi odjahal na zgornji konec mesta, kjer je bil konjski semenj, razgledal si je prestrašno množico z zaničljivim posmehom. Pognavši svoje konje, vpil je: „Ogni se, ogni; da bi ti Rokovnjač sedel za vrat!“

Drugo poglavje.

On reconnaít chaque jour le succes des mesures que Son Exc. le Gouverneur Général a prises pour purger le routes des brigands qui les infestoient sur quelques points.

Ljubljanski „Télégraphe officiel“
leta 1810. št. 23.

Tačas, leta 1810. so Francozje vladali v Iliriji, slovenskej zemlji. Dali so jej bili, zjedinjenej z delom Hrvatske in z Dalmacijo, ime Ilirije, kakor beremo v spominih maršala Marmonta, „kot spomin velicega imena v starem veku“. Napoleon I. je bil v tej deželi, katere strategično vrednost za strahovanje Avstrije je takoj izpoznal, postavil jednega svojih najtalentiranejših generalov za vladarja, ravno imenovanega maršala Marmonta, vojvodo Dubrovniškega. Ta je imel z naslovom generalnega guvernerja vse pravice podkraljeve. Organiziral je Ilirijo jako marljivo, ker je vedel, da je ta „pred dunajska vrata porinjena straža“. Tako je namreč sam Napoleon I. našo domovino imenoval. Za to je hotel iz nje narediti od francoskega cesarstva in od Italije nekoliko neodvisno deželo, posebej uprávljano, po izgledu nekdanjih francoskih mark srednjega veka. Pri uredbi dežele je imel Marmont pred očmi najbolj vojaške ozire. Jako državniško o tem piše sam, da pri vsej organizaciji ni delal po kakem tujem uzoru, temuč

puščal je kolikor se je dalo domače uže utrjene zavode in šege, „kajti nič ni ljudem bolj neprijetno nego svoje navade brez potrebe izpreminjati,“ piše v svojih spominih. Tudi javne blagosti naroda ni iz vida puščal in skrbel je zlasti za to, da bi se javna varnost zopet povrnila.

To pa nikakor nij bilo lahko delo. Če se mora priznati, da se je za časa vladanja Francozov na Kranjskem v tem oziru mnogo storilo in dosti zboljšalo, zahvaliti se je bilo le čudovitej organizatoričnej zmožnosti, katere je vojak genijalnega francoskega naroda v vseh rečeh pokazoval v krajih, katere je zasedel.

Uže pod prejšnjo avstrijsko vlado je bila skrb za življenje in imenje podložnikov močno zanemarila se. To ni veljalo le o Kranjskem, nego sploh o Avstriji in srednjeji Evropi. Država je imela vedno vnanje vojske, bila je v vednih zadregah, morala je obračati vse sile na svoje obrambo pred vnanjimi sovražniki. Tako je malo mogla brigati se za brambo proti notranjim protivnikom javnega reda. Vojakov je bilo, primerno z denašnjim časom, malo in teško jih je bilo dobivati iz ljudstva. In kar jih je bilo, rabili so se zumaj doma na mejah.

Na Kranjskem so se tačas naredili pri prehodu javne oblasti iz roke jedne države v roke druge novi neredi. Avstriji zvesti ali morda le odlikovanja željni uradniki so bili po mnogih krajih kmetom orožje dali in jih naščuvali zoper Francoze, zmagonosno v deželo prihajajoče. Ubogi, v orožji neučeni kmetje, to se ve da niso nikjer ničesa opravili proti rednej zmagovalnej vojski. Mnogokje so videli, da je njih podpihovalec, uradnik, ob pravem času pete odnesel, in vprašali so se: kak razlog imamo mi streljati se dati? Videči, da pametnega uzroka ni, razšli so se vežjidel. Kateri so pa sovražnika počakali, ti so se razbegnili vsaj potlej, ko so videli, da vojak vse drugače strelja nego neuki nerodneži.

Ali orožje je bilo mej ljudi prišlo. Tisti, ki so se imeli zarad upora novih francoskih gospodarjev bati, bežali so v gozde in gore in od tam nemire delali. Kasneje, ko so Francozje za svojo vojsko novincev nabirali, bežali so dotičniki tudi radi v gozde in pomnožili število ljudij, ki so morali živeti od sile in ropa. Tako so bile ceste po Kranjskem nevarne. Zlasti mnogo francoskih uradnikov je bilo oropanih in ubitih, a tudi domačim druhal ni prizanašala. Vlada pa vsemu temu ni bila kos.

Občine so poleg vseh teh novih klatežev imele svoje velike križe tudi s starimi, od nekdanj neiztrebljenimi četami zlih ljudij,

ki so brez dela hoteli živeti na tuje stroške in ne ločili, kaj je moje in kaj je tvoje.

Mej temi je bila slovita zlasti po Gorenjskem, pa tudi po vsem drugem Kranjskem in v Istri razširjena tatinsko-roparska skrivna zadruga Rokovnjačev, kateri so bili od nekdaj grozna šiba kmetu in gospodu. A v teh nemirnih časih tuje invazije je bila njih predrznost do neznosnega viška prikipeala.

Rokovnjači so imeli svojo staro dobro organizacijo, opirajočo se na strogo disciplino in vražno vero. Imeli so redne glavarje, znali so svoje mreže razpletati po celej deželi, in tisti, ki so bili v zadrugo popolnem sprejeti, imeli so celo svoj jezik, to je, mnogo besedij mej soboj ustanovljenih, kateri nihče drug v njih pomenu ni razumel. Ta jezik je prilično mnogo še do denašnjega dne ohranil se, in sicer nekoliko v spominu naroda, največ pa v zapiskih kriminalnih sodcev.

Ime Rokovnjači — Valentin Vodnik je slišal in zapisal tudi menj navadno imenovanje Rokovniki, a pri Preširnu se bere tudi o Rokomavhah — je staro in se opira na narodno vražo, ki smo jo uže v prvem poglavju omenili, in ki ni bila le mej našim narodom temuč po celej srednjeji Evropi razširjena, namreč, da se z roko nerojenega deteta more čarati. Še dan denes prosti narodni ljudje ne pusté radi noseče ženske same na kak samotni pot, bojé se, da bi je Rokovnjači ne dobili. In temu razlaganju našega priprostega slovenskega naroda nahajamo znanostnega podpornika tudi v nemškeji mythologiji slavnega učenjaka Jakoba Grimma, ki na strani 606 pripoveduje: „s prsti nerojenih otrok se morejo čarobnosti uganjati, če se zapálijo ali zažgó narejajo plamen, ki ljudi v hiši uzaspáni, da se nobeden ne probudi.“ — Tudi na Francoskom je morala mej narodom nekđaj ista vražna vera biti, kajti beremo, da v „coutume de Bordeaux“ je v čl. 46 govor o copranji z rokami mrtvih otrok.

Ko so Francozje zasedli Ilirijo in je bil energični maršal Marmont imenovan — kakor Valentin Vodnik v prevodu neke vojne sodbe l. 1810. pravi — za „general poglavarja slovenskih dežel“, začeli so bili najprej Rokovnjače na Notranjskem in v Istri trebiti. Maršal v svojih, kasneje po njegovej smrti izdanih spominih to sam pripoveduje: „Razuzdanost teh tatov in razbojnikov je bila tako velika, da si prebivalci niso upali iz mest, ako se niso prej vsako leto z razbojniki pogodili, koliko jim bodo dali, več ali mánj, kakor so bili premožni

ali ne. Ako se je kak človek hotel te naklade osvoboditi, razdevali in pustošili so tatje njegovo imenje. Moja dolžnost je bila to zlo odpraviti. Ali imel sem, tako rekoč, še le protivje prebivalcev premagati, ki so se prestrašili, ko so slišali, da se imajo razbojnikom zameriti in ki so se bali za svoje stanovanje, za svoje življenje, ako javno oblastvo zoper razbojnike nič ne opravi, kakor so videli, da se je to prej večkrat zgodilo.“ Prav tako, kakor z isterskimi Rokovnjači, moralo se je postopati z gorenjskimi, ki so imeli svoje središče v kamniških hribih. A ta boj bode ravno pojasnjen iz naše pripovedi, zatorej se k njej vrnimo.

Tretje poglavje.

Govorila sva mej saboj
 O visocej stvari
 Rečetai so mej saboj
 Kmetje svoje vboštvo.
 Pa mi zlodej glavo zmoti,
 Vrže me za kmeti;
 Skoči z manoj moj prijatelj
 V tek spusté se kmetje.
 Levstik.

Naravno je tedaj, da je bil v tako nevarnih časih spomladanski semenj leta 1810. v mestu Kamniku prav majhen. Kmetje so se bali prodajati, če so kaj imeli, nekoliko zato, ker je bilo nevarno denarja imeti, nekoliko pa tudi zato, ker so bili zmešani zarad preklica in ne polne veljavnosti prejšnjega avstrijskega denarja, zarad uvedbe novih „frankov“ in zarad različnih pretiranih govoric, kakor se v tacih časih rade mej kmeti raznašajo. Kupovat hoditi so se tudi bali, ker je bil vsak pot opasen pred roparji. Kdor ni torej prav moral, ostal je domá. Kamniški prodajalničarji so torej z opravičenjem tožili, da ni skoro nič trgovanja, da semenj uže dolgo ni bil tako slab, da še nikoli ni bilo tako malo ljudij. Tudi kamniški krčmarji so bili slabo zadovoljni, ker so videli, da bodo morali polovico za semnjarje pripravljenega mesa sami jesti in da vina ni bilo treba posebej za ta semenj nastavljati. Le jeden krčmar je bil izvzet, jeden je imel poleg slabega semnja vendar nekoliko pivcev.

To je bil krčmar Jošt Vlagar, ki je točil vino in žganje v svojej malej hiši na severnej strani Kamnika, na levem bregu Bistrice.

Mej vsemi pivci ob tem semanjem dnevi v Vlagarjevej krčmi je bil najbolj glasán Blaž Mozól, petinštiridesetleten človek, pa na

videz starejši, velike rasti, posušenega lica, a jako živih in iskrih očij, nekoliko zanemarjen v obleki ali vendar oprán in osnažen. Zmirom in zmirom je vstajal izza mize; govoril s celo izbo, zdaj s tem, zdaj z onim, zmirom šaljivo in zbadljivo, takó, da je zdaj živ smeh, zdaj rezno zabavljanje odgovarjalo mu. Zlasti trem sumnjivim neznancem, ki so za ozko mizo pri peči sami sedeli, metal je ostre puščice, tako da so ga oni srdito pogledovali.

Poleg njega je sedel lep mož, najmenj deset let mlajši, v kmetскеj pa izredno skrbnej obleki:

„Nikarte, strije, molčite pa pijte,“ reče ta Blažu, potegne ga z močjo poleg sebe na sedež in mu vino toči. „Pustite ljudi na miru.“

„Veš kaj, Nande,“ govori strije Blaž Mozol mlajšemu sosedu na uho, „Nande, verjemi ti meni, da so oni le trije, ki pri peči sede, kakovi Rokovnjači, tovariši berača Tomaža, ki se je denes v zemljo pogreznil, če ni ušel. Pa jaz se jih nič ne bojim.“

Pri tej srdito govorenej trditvi Blaž Mozol spet vstane, a lehka rudečica spreleti obraz mlajšega tovariša, katerega je oni Nanda imenoval in čegar roke so bile bolj bele in manj delavne nego družih omiznikov.

„Naj bodo oni, kdor hoté, kaj nama to mari; dražite jih nikar,“ reče Nande bolj tiho, a pomakne svoj klobuk iz zajčje dlake niže na oči, da je zasenčil široki a lepi obraz.

„Drážiti? Menda se jih vendar ne bojiš?“ ropoče Blaž. „Ti, veš Nande, če misliš moje sestre hčer za ženo jemati, moraš znati tudi udariti, kadar je treba, posebno dokler še fantuješ. One le tri Rokovnjače pri peči pa jaz sam nase vzamem in se jih upam s starim metljščem poditi skozi celo kranjsko deželo tja v Lahe. Ti capinje bi bežali kakor pes, kadar je klobaso ukradel.“

Glasno so se kmetje zasmijali okolo. Oni trije pri peči so mrmrali nevoljno mej soboj, jezno in zaničljivo pogledovala Blaža in pili. Dva sta bila mlajša, jeden star. Vsi trije so bili slabo opravljeni z različno, močno ponošeno, in ne njim na telo novo umerjeno obleko. Starejši je imel malo osivelo brado razraslo gori do pod očij. Mej mlajšima je bil jeden majhen, šepav in je imel širok obraz, od koz razjeden. Drugi je bil srednje rasti, debel in lasje so mu padali kakor griva dolgi po plečih. Tega je Blaž uže večkrat videl, dva sta mu bila pa neznana.

„Poznaš li one?“ vpraša ga nasproti sedeč kmet.

„Ne poznam vseh treh, ne, ali jaz imam tak dober nos, da Rokovnjača uže pol ure daleč dišim, kakor Rokovnjač biriča in lisica past.“

„Pij, a ne delaj zabaŕe, Blaž. Spet bi se rad tepel, ali denes se pod mojo streho ne boš,“ reče zdaj krčmar Jošt Vlagar in pobriše drobtine in razlitke po mizi. Blažev mlajši sosed dene roko na čelo in z očmi pritrjevalno namigne krčmarju. Toda Blaž Mozól je bil, kakor se je z njegovega izredno iskrega očesa videlo, uže nekoliko vina prepoln in torej nepokoren. Rekel je:

„Ti si grd človek, Jošt, da ti povem, če imaš prav dobro vino, Bog ti pomagaj! Grd človek si pa res, če mene zmerjaš, ki sem dober kristijan. Tam pri peči, glej, imaš Rokovnjače; če niso vsi trije, jeden je gotovo, ker meni smrdi, kakor hudiču krst. One pokaraj, Jošt, a ne mene, kristijana, da bi te pasla sama kislá repa!“

Mej tem je bil zlezal Blažev tovariš izza mize, in skrivaj namignil krčmarju naj gre iz izbe za njim. Blaž je rotíl se dalje, posnemajoč pridigarški glas kmetom govoril, a vedno po strani pogledaval:

„Resnično, resnično vam povem, prijatelji moji, ko bi nas jeden mogel vse Rokovnjače pobiti, to bi bilo grozno veselje v nebesih in v peklu: v nebesih, ker bi se na tem svetu več toliko razboja, tatvine in greha ne delalo, kakor ga ta nesnaga dela, a v peklu bi vsi hudiči plesali od veselja, da so enkrat te kranjske zlodje méd-se dobili. Pa meni se zdi, da se je uže konoplja razrasla, iz katere bo vlakno pleteno, da jih bomo obesili vse. Novi gospod grajščinski oskrbnik kolovških gospodov se jim je zarotil, Rokovnjačem, da hoče vse povesiti, ste li slišali? Davi je bilo na semnji klicano, da dobi 30 tolarjev, kdor pové, kje imajo brlog, ali kdor ujame kakovega glavarja. Kdo jih bo zaslužil? Ko bi jih jaz mogel! Precej! Nič se jih ne bojim!“

„Jaz grem,“ reče jeden kmetov družemu, tiho in boječe.

„Čakaj, da plačamo, jaz pojdem s toboj,“ reče oni in dregne družega tovariša, rekoč:

„Če je res onih ciganov kdo Rokovnjač — vedeti ne more nihče kot Bog, ki jih pozna, mogoče je vse — potlej ni dobro zraven biti, ko jim Blaž zabavlja. Pridejo lahko po noči in mi streho nad posteljo zažgó, kaj si morem za to. Tak lahko usta razteza, ki nema ni hiše ni otrok, ki je vse zapravlil, kakor Blaž. Za to bémžimo, piján je in preveč naravnost govori, kar misli.“

Plačavši svoje račune so kmetje odhajali drug za družim. Blaž pak je dalje Rokovnjače obdelaval.

Trije moške pri peči so bili ali zelo potrpežljivi ali pa so se bali krepkega kot pretepalnika poznanega Blaža Mozola, zlasti ker kaki štirje kmetje so bili še v sobi, ki bi mu bili morda pomagali. Zdajci je bila Blaževa pozornost za nekaj hipov odvrnena na drug predmet.

Vrata se odpró in v izbo vstopi gost, s konjskim bičem v roci. Blaž Mozol ga takoj izpozna; zato vzdigne svojo čašo in ga kliče vesel, kakor da bi Bog zna kako ljubljenega pobratima po dolgej ločitvi zopet zagledal :

„Hejo, hoj! Tone Obloški, Rajtguzen, na pij, Rajtguzen! Še zmirom si suh kakor drenov klin, ki je devet let v dimu visel, o ti ljubi moj Rajtguzen, Rajtguzen, ti konjski lišáj, ná, pojdi pit, Rajtguzen! Suh si pa res kakor kajžarska koza sušca meseca, Rajtguzen! Hejó!“

S tem imenom počesčeni došli novi gost, nam uže znani kobilar ali konjski mešetar Obloški Tonček, pride k mizi, spusti dolgi konjski bič ob sebi, da glasno na tla trkne, roko obriše ob grobosuknene hlače, ki so bile z usnjem obšite na sedálu in mej koleni, kakor jih imajo jéздеški gospodski hlapci, prime ponujano čašo, ovríti jo dvakrat in reče Blažu za prijateljski odzdrav :

„Suh? Nu, ti se tudi ne moreš z mastjo bahati, Mozól. Ali te še ni nihče pretepel, kakor bi bil zaslužil, ko si lepo doto zapil in zabil? Ti si tudi suh, da si lahko doma za pečjo ležiš po zimi, in kruh ješ, ki so ga drugi pridelali, po leti se pa v senco zavališ, klada ti pijanska! Kaj misliš, da ne vem? Dokler je tvoja dleta pela, pili smo ga, da je bilo vse mokro. Zdaj ti pa véasi uže bolj grčavo hodi, slišim. Pa vendar še tudi staremu prijatelju napiješ, in kapljo privoščiš. Zato dobro zdravje, Blaž!“

Rekši popije konjar iz Blaž Mozolove polne čaše polovico.

„Le stresni ga, da boš dno videl, to vse Nande plača, ne jaz. He, Jošt, vina na mizo, ali te kislice vinske, ki ni vredna, da bi jo podganam nastavil, a piti jo pa moramo vendar. — Sedi sem, Rajtguzen!“

(Dalje prihodnjič.)

